

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-58>

**COMPENSATION PAYMENT AS A MEASURE
OF CIVIL LIABILITY FOR COPYRIGHT INFRINGEMENT**

**ВИПЛАТА КОМПЕНСАЦІЇ
ЯК ЗАХІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА**

Kushnir Z. I.

*Postgraduate student at the Department
of International Law
and Branch Legal Disciplines*

Boshitsky Yu. L.

*Candidate of Legal Sciences,
Professor, Rector
Kyiv University of Law of National
Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Кушнір З. І.

*аспірантка кафедри міжнародного
права та галузевих правових
дисциплін*

Бошицький Ю. Л.

*кандидат юридичних наук,
професор, ректор
Київський університет права
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

В Україні захист авторських прав є нагальним і дуже важливим питанням, основною метою якого є реагування та усунення перешкод при здійсненні прав, мінімізація наслідків правопорушення та відшкодування завданих збитків [1, с. 42]. Проблема порушення авторських прав у цивільному праві завжди була предметом багатьох досліджень і дискусій, однак досі доктрина цивільного права не запропонувала чітких шляхів вирішення глобальної проблеми цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права [2, с. 128]. Одним із заходів цивільно-правової відповідальності є виплата компенсації. Виплата компенсації представляє собою єдиний платіж у грошовій формі за неправомірне використання об'єкта авторського права. Бажана компенсація може включати в себе відшкодування завданого збитку та стягнення прибутку, одержаного від порушення, що підлягають обчисленню. Цей захід може бути використаний як самостійний, так і в поєднанні з іншим немайновим заходом, таким як відшкодування моральної шкоди.

Цивільне законодавство України не містить згадки про компенсацію, як заходу цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання загалом, зокрема авторського права. Термін «компенсація» згадується лише у ч. 2 ст. 364 ЦК України, де мова йде

про виділ у натурі частки із спільного майна, що не допускається згідно із законом або є неможливим, співвласник, який бажає виділу, має право на одержання від інших співвласників грошової або іншої матеріальної компенсації вартості його частки [3]. За п. 5 ч. 2 ст. 432 ЦК України для захисту права інтелектуальної власності суд може постановити рішення про застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення [3]. Виплата компенсації, як захід цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, з'явився у 1994 році у Законі України «Про авторське право і суміжні права». Як наслідок імплементації європейських норм до українського законодавства, 22 липня 2018 року набув чинності Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», яким вносились зміни до Закону України «Про авторське право і суміжні права». Таке законодавче реформування повністю змінило підхід до виплати компенсації за порушення авторського права. Хоча даний закон не стосувався суто виплати компенсації, його головною метою було «розблокування діяльності організацій колективного управління у сферах публічного виконання та публічного сповіщення музичних недраматичних творів, уникнення негативних наслідків припинення сплати роялті для українських митців та світової авторської спільноти» [4]. Очевидно, що для доведення факту необхідності виплати більшого розміру компенсації має значення форма вини порушника – умисна. Із вказаного випливає, що головною особливістю компенсації є те, що компенсація має місце, якщо лише доведений факт порушення авторського права, в той час як збитки та доходи, отримані від порушення, підлягають розрахунку. Натомість, для стягнення прибутку з відповідача, що був отриманий ним унаслідок порушення прав автора, необхідно спочатку довести наявність цих прибутків, що не завжди легко зробити.

У той же час існує думка, що «компенсація» і «відшкодування» несуть одне й те саме смислове навантаження – відновлення фізичним та юридичним особам їх порушених прав. Логічним є висновок, що якщо факт порушення авторського права не доведений, то і вимога про виплату компенсації не підлягає задоволенню. Обчислення будь-яких збитків за порушення авторського права є складним процесом, що обумовлено специфікою порушень у цій сфері, які зазвичай полягають в упущеній вигоді [5, с. 96]. Тобто потерпілий може вимагати виплатити

компенсацію за кожен самостійний факт порушення авторського права. Судова практика (з урахуванням змін про компенсацію від 22 липня 2018 року) формується наступним чином.

По-перше, суми виплат компенсації тепер неуніфіковані під законодавчі межі, оскільки наразі відсутня прив'язка до мінімальної заробітної плати. Суми в різних спорах дуже відрізняються, тому що визначення розміру виплати компенсації почало залежати виключно від обставин справи та ступеня доказування.

По-друге, суд повинен визначити розмір винагороди (або комісійних платежів), які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного авторського права. Наприклад, у рішенні Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 16.05.2019 року у справі № 331/5075/18 суд визначив розмір компенсації з урахуванням таких обставин (спір було вирішено на підставі чинної статті про виплату компенсації): «факт протиправної поведінки відповідача (друк фотографічних творів у фотоальбомі обмеженою кількістю), факт шкоди, завданої автору (відсутність прізвища позивача у складі редакційної колегії та в складі авторів фотографій, невикплата йому справедливої грошової компенсації за використання фотографічних творів, відсутність дозволу автора на використання останніх), винну поведінку відповідача, який завдав шкоди позивачу та причинно-наслідковий зв'язок між завданою шкодою та протиправною поведінкою відповідача, а також обставини та умови створення фотографічних творів (екстремальні), час та зусилля, необхідні для їх створення, можливість їх використання в майбутньому в інших книгах, збірках, фотоальбомах» [6].

По-третє, судова практика щодо виплати компенсації за новими правилами досі не сформована. Це пов'язано з тим, що більшість спорів вирішується за правилами, які діяли до набрання чинності нової редакції ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» у зв'язку з моментом виникнення спірних правовідносин до 22 липня 2018 року.

Отже, судова практика щодо виплати компенсації за порушення авторського права у зв'язку із законодавчими змінами характеризується двома періодами. У зв'язку із правовим регулюванням виплати компенсації залежно від мінімальної заробітної плати, судова практика була більш усталеною та єдиною. Спори вирішувались з акцентом на розмір виплати, на принцип недопущення зловживань з боку позивача та співмірності відповідальності для відповідача. На сьогодні ж суди акцентують увагу на доказуванні заявленого стороною розміру

компенсації. Як наслідок, розмір виплати компенсації базується на сумі винагороди або комісійних платежів, які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного авторського права.

Література:

1. І. В. Солончук, В. В. Мельник Проблеми правоохоронної та правозахисної діяльності 2022 URL: <https://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2022/3/9.pdf>

2. Ромась. Д Проблеми правоохоронної та правозахисної діяльності відшкодування моральної (немайнової) шкоди як захід цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права 2021. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/87/80>

3. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. №№ 40-44, ст.356 у редакції від 05.10.2023

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» щодо забезпечення збору доходу від прав організаціями колективного управління» від 27.05.2021 . URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72054

5. Селіванов М.В. Шкода як необхідна підстава застосування компенсації при захисті авторського права та суміжних прав. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право» 2017.

6. Рішення Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 16.05.2019 у справі № 331/5075/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82560990>